

SECTIO II.

DE JURE

PROHIBITIONEM LIBRORUM POSITIVAM
CONCERNENTE.

§. XXX.

Prohibitio est positio legis, ex qua obligatio venit aliquid
omittendi: (a) si obligatio aliquid circa Libros omittendi
inde nascatur, prohibitio Librorum dicitur.

§. XXXI.

Lex prohibens vel per naturam & essentiam rerum, vel per
voluntatem entis cujusdam rationalis immediatè constituta
est: In primo casu prohibitio naturalis, in altero positiva di-
citur; (b) quæ si ad Libros applicentur, prohibitio Librorum
aut naturalis aut positiva erit.

SCHOL. Incontestabile est, ejusmodi leges comparatione mul-
torum Librorum cum infirmitatibus nostris erui posse, quibus
& impressio & lectio &c. eorum etiam non accedente lege posi-
tiva satis prohibita forent; sed cum finis meus in eo tantum con-
sistat, ut justitiam prohibitionis positivæ ostendam, hinc pro-
hi-

(a) Vid. BAUMGARTEN Init. phil. pract. §. LVIII. Item WOLFF. in-
stit. Jur. Nat. p. 1. §. LVII.

(b) Vid. NETTELBLADT Syst. juris posit. §. XXX. tom. 1. sect. 1.
Tit. 2.

hibitionem eorum naturalem intactam relinquo : de positiva unice sermo erit.

§. XXXII.

Jus est facultas agendi moralis, (a) hinc qui facultatem moralem habet alteri obligationem imponendi, ut hoc illudve omittat, jus prohibitionis ei competit (vid. §. XXX.) & si facultas ista ad omissiones Librorum concernentes se extendat, jus prohibitionem Librorum concernens adesse dicitur.

SCHOL. Etiam Jus Libros prohibendi vel naturale vel positivum esse potest, prout vel ex natura & essentia rerum alicui competit, vel in voluntate entis rationalis rationem suam sufficientem habet, hic mihi nulla exceptio, quodcumque assertionum mearum demonstrationem invenero, inde extraham, cumque eae maximè in natura & essentia rerum fundatae sint, hæc mihi potissima ministrabit.

§. XXXIII.

Quod circa Libros omittendum venire potest, vel est eorum 1.) impressio, vel 2.) divulgatio, vel 3.) retentio, vel 4.) lectio, & hæc vel a) publica, vel b) privata tantum. Hinc prohibitio Librorum vel est prohibitio impressionis, vel divulgationis, vel retentionis, vel lectionis eorum aut publicæ aut privatæ etiam, prout hoc vel illud omittendi obligatio impon-

(a) Vid. NETTELBLADT Syst. jurispr. Nat. introd. §. 115.

posita erit. vid. §. 30. jus autem hanc imponendi eodem modo
diversum esse per se patet. vid. §. preced.

SCHOL. 1. Sub nomine divulgationis omnes modi Libros aliis
communicandi veniunt, sive enim per venditionem, sive per
donationem &c. hoc fiat, perinde est.

SCHOL. 2. De omnibus equidem prohibitionis istius speciebus
intelligenda sunt, quæ dicentur; interim tamen lectio Librorum,
ad quam cætera omnia tanquam media tendunt, potissimæ con-
siderationis erit.

§. XXXIV.

Prohibitione Librorum positâ, vel omnes ad aliquid circa il-
los omittendum obligati sunt, vel aliqui, vel unus tantum:
si primum, prohibitio universalis, si secundum, particularis, ac
si tertium, singularis prohibitio erit, Jus autem vel singularis,
vel particularis, vel universalis prohibitionis illi competit, cui
vel ad primum vel secundum aut tertium facultas dabitur.

§. XXXV.

Prohibitioni Librorum positivæ quædam plerumque annexa
esse solent, uti 1.) Librorum censura, 2.) affixio, & 3.)
variæ pœnæ, quædam autem valde affinia, uti Librorum oc-
cultatio & expurgatio. Cùm igitur, ubi de objecto quodam
principali sermo est, etiam ea, quæ cum eo quodammodò con-
nexa sunt, commodissimè pertractentur, hinc & ista hinc neg-
ligenda non sunt.

§. XXXVI.

Censura Librorum in sensu latiori est declarata Judicis existimatio super eorum tenorem, in sensu strictiori (in quo plerumque accipi solet) est declaratio sententiæ judicialis de tenore Libri perverso, (*a*) & sic sæpè cum ipsa prohibitione Librorum confunditur; sicut proinde tenor Librorum potest esse diversus, vid. Sect. I. §. XI. & seqq., sic etiam censura potest esse diversa, prout Judex declarat, quod sit Liber vel hæreticus, vel blasphemus, vel impius, vel scandalosus &c.

SCHOL. 1. Si Prædicata hæc opinionem Judicis accuratius determinantia propositionibus singularibus attribuantur, dicuntur propositiones qualificari, (*b*) quidni & accuratior quædam censura Librorum, eorum qualificatio dici poterit.

SCHOL. 2. Censura etiam in aliis quibusdam significationibus accipi solet: (*c*) sed hæc alibi utilia esse possunt, non in præfenti.

§. XXXVII.

Affixio Librorum est actus, quo lex prohibens Librum vel cum vel finè censura accuratius determinata (vid. Schol 1. §. præ-

(*a*) Vid. ZAHLWEIN principia Jur. Eccl. Tom. 1. fol. 387.

(*b*) Vid. ANONYMUS de principiis Juris publ. Eccl. C. v. §§. 31. & seqq.

(*c*) Vid. Dict. de droit Can. art. Censures,

§. præced.) in loco quodam publico appenditur (a) hinc & ista prohibitio Librorum sæpe significatur.

SCHOL. Quidam hoc nomine eam solùm affixionem Librorum intelligunt, quæ Romæ fit ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum & in acie Campæ Floræ, sed hic sensus videtur esse nimis restrictus.

§. XXXVIII.

Pœna est malum physicum ab eo, qui alterum obligandi jus habet ob malum morale immissum; (b) hinc si prohibens hoc malum comminetur in casum contraventionis Legi sancitæ, prohibitioni pœna adjecta esse dicitur, & quidem prohibitioni Librorum, si ea Libros concernat.

§. XXXIX.

Malum physicum aut spirituale est, aut temporale, hinc & pœna aut spiritualis aut temporalis prohibitioni adjecta dicitur, prout vel hoc vel illud comminatus est prohibens.

§. XL.

Pœna spiritualis prohibitioni Librorum adjici solita est Excommunicatio ipso facto incurrenda (c). Inter pœnas temporales

E 3

ra-

(a) Vid. VAN ESPEN de promulg. Leg. Eccl. c. 3.

(b) Vid. DAN. NETTELBLADT Syst. Jurispr. pos. T. 1. Sect. 1. Tit. 6. §. 87.

(c) Vid. Reg. Ind. X. in fine. & varia Decreta Summorum Pontif. Libros prohibentia.

rales maximè notabiles sunt Librorum confiscatio & combustio, quarum illa actus est, quo Libri possessoribus suis eripiuntur, & ejus, qui prohibendi jus habet, bonis adjudicantur, hæc autem cæremonia quædam ignominiosa, quâ per manus Licetoris publico igni traduntur.

§. XLI.

Tria hæc prohibitionis Librorum annexa vid. §. XXXV. & sequi considerari debent tanquam media, quæ si unquam Libros prohibere justum est, adhibentur ad finem, qui per prohibitionem intenditur, faciliùs obtinendum; per censuram enim & affixionem cognoscimus, an & quare Libri prohibitio fiat, per pœnas autem partim occasio mali è medio tollitur, partim deterrantur ii, qui aut editionem aut divulgationem aut lectionem Librorum perversorum meditantur.

§. XLII.

Occultare aliquid, est illud aliorum conspectui subducere; Librorum ergo occultatio tunc fit, si isti conspectui nostro subducantur, ita ut occultatio & prohibitio Librorum quidquam valde commune habeant, quòd per utramque ad aliquid circa Libros omittendum necessitas nobis imponatur, hinc sibi affines quidem, vid. §. XXXV. sed tamen planè eadem non sunt; ex occultatione enim necessitas physica, ex prohibitionem moralis tantùm venit: illius effectus securior & fortior est, hujus sæpè dubiosus, sæpè debilis.

SCHOL. Quid circa occultationem Juris sit, & quomodo illud exercitum sit usque huc, infra, ubi de Exercitio Juris prohibendi Libros expressè agetur, videri poterit. §. LXXIX. & seqq.

§. XLIII.

Expurgatio est mali à bono separatio; Librorum expurgatio ergo tunc fieri censetur, si cognitiones malæ in Libro contentæ à bonis separantur: Est hæc expurgatio quasi occultatio & prohibitio particularis, & sic prohibitioni Librorum valde etiam affinis §. XXXV. est via prohibitionis & occultationis mitior, subinde efficacior; cùm enim optimis mala immixta esse tota die experiamur, præcipuè in Libris, bona autem propter mala usui nostro subtrahi non mereantur, si hæc ab iis separari possint, solemus partem Libri in suo esse relinquere, pars auferretur, sive Libri expurgantur.

SCHOL. Quod in Schol. §. præc. dictum, etiam hic locum habet.

§. XLIV.

His, quæ ad intelligentiam subsequentiū necessaria videbantur, præmissis nunc propiùs ad ipsas veritates, aut jus prohibitionis Librorum, aut annexa & affinia ejus tangentes accedere fas est. Sed ne temerè quid desuper asseram, aut in assertionis demonstratione deficiam, fundamenta priùs ponam, quibus eas superædificem, Principia adstruam, unde illæ deducantur, Fontes aperiam, ex quibus sua sponte fluent. Sit igitur

§. XLV.

§. XLI.

PRINCIPIUM I. Quidquid Reipublicæ damnum positivum inferre potest, illud prohibendi jus datur.

PRINCIPIUM II. Quidquid Reipublicæ perfectionem impedire potest, illud prohibendi jus datur.

PRINCIPIUM III. Quidquid vel damnum positivum vel imperfectionem Reipublicæ facilitare potest, illud prohibendi jus datur.

PRINCIPIUM IV. Quidquid ad finem laudabiliter intentum facilius obtinendum tanquam medium servire potest, illud adhibendi jus datur.

SCHOL. 1. Non debet semper actu sequi damnum, ut iusta ratio prohibitionis detur, sufficit, si verum ejus periculum adfit, non nimis remotum.

SCHOL. 2. Plus æquo Lectorum perspicaciæ diffiderem, si Principia hæc per se satis clara adhuc longius demonstrare susciperem, præcipuè cum vix non in omni Juris naturalis systemate sufficienter demonstrata reperiantur; ne tamen ultrò hæc dixisse videar illis, qui inquirendis aut combinandis ejusmodi demonstrationibus assueti non sunt, brevem summam hic apponam, quæ sequens est: Naturale felicitatis nostræ desiderium sentimus omnes, & ad illam persequendam certum jus nobis esse credimus; dum singuli implementum desiderii sui non nisi difficulter consequi posse existimarent, Reipublicam constituerunt, cujus finis esset, felicitatem nostram communi nîsq̄uærendi. Si igitur jus quoddam est (de quo nemo dubitat) huic fini Reipublicæ conformiter agendi, jus pariter erit, omne illud removendi, quod huic fini obest. Cùmque damnum po-

positivum & imperfectio nostra ullo modo causata, & media utrumque facilitantia huic fini, id est felicitati nostræ repugnent, (ex definitione utriusque in Metaphysica) planè consequens est, in Republica jus esse illud prohibendi, quod unum aut alterum causare potest, ac cum insuper jus hoc sterile & infæcundum non sit, ea etiam adhibendi media fas erit, sine quibus jus effectum suum actuare non posset. Siquis ulteriorem aut fuliorem horum principiorum illustrationem desiderat, videat (a) (b) (c).

§. XLVI.

Ex principiis Generalibus §. præc. stabilitis sequentia fluunt Corollaria tanquam tot veritates magis aut minus particulares, quibus totum Jus Libros prohibendi immediate innitur.

COROL. I. Sive sacræ, sive profanæ Reipublicæ aliquid damnum fieri possit, aut impedimentum perfectionis timendum sit, semper jus dabitur, id prohibendi, unde periculum unius aut alterius imminet.

Sicut enim in una felicitas temporalis, ita in altera spiritualis summa lex est, ex qua, utriusque contraria è medio tollendi facultas nobis exurgit.

F

§. XLVII.

(a) DAN. NETTELBLADT Syst. Jurisprud. Nat. p. III. §. 5. & 9. item §§. 224. & seqq.

(b) DARIUS inst. jurispr. univ. pars spec. Sect. III. §. 530. & sect. 5. §. 664. & seqq.

(c) WOLFF Inst. J. N. §. 2. Sect. 1. c. 1. & seqq. §. 837. 975. 978. &c.

§. XLVII.

COROL. II. Quidquid puritatem fidei nobis auferre potest, illud prohibendi jus datur.

Puritas fidei enim, quæ consistit in omnimodo consensu eorum, quæ à fidelibus creduntur, cum vera Doctrina Christi, est necessarium requisitum ad placendum Deo, (d) sine hoc impossibile est ad felicitatem nostram spiritualem pervenire, hujus igitur possessio bonum est, & absentia malum, & hinc, qui eam nobis aufert, damnum etiam infert: quidquid damnum inferre potest, id prohibendi jus datur, vi Principii I. ergo & id, quod potest auferre puritatem fidei.

§. XLVIII.

COROL. III. Quidquid corrumpere potest Sanctitatem morum, illud prohibendi jus datur.

Sanctitas morum est conformitas actionum nostrarum cum Legibus; (vid. Schol. §. XII.) tunc autem corrumpi dicuntur, quando Legibus difformes esse incipiunt. Si igitur bonum est, actiones nostras liberas Legibus esse conformes, de quo non dubitandum, cum Leges propter bonum nostrum existant, damnum sequitur ex eo, quod corrumpantur; hinc si

(d) Vid. Apost. ad Hebr. c. 11. & ad Ephes. c. 4. item Differt. eruditiss. D. DR. BARTHEL de eo, quod justum est circa Negot. Relig. ex lege Div. c. præcipuè §.

si verum est Principium I. etiam hoc Corollarium extra dubium positum erit.

§. XLIX.

COROL. IV. Quidquid turbare potest Tranquillitatem publicam, illud prohibendi jus datur.

Tranquillitas enim est pars maxima illius boni, quod intendebant membra Reipublicæ profanæ, dum eam constituerunt: hæc est objectum illud principale, circa quod Christus Dominus Discipulos suos toties exhortatus est: Tranquillitas est condimentum cæterorum bonorum, sine hac illa insipida sunt. Igitur quod eam turbat, bonum Reipublicæ auferit, hinc damnum infert: ergo quidquid eam turbare potest, id prohibendi jus datur, vi Principii I.

§. L.

COROL. V. Quidquid minuere potest Majestatem & auctoritatem Superiorum, id prohibendi jus datur.

Majestas enim Superioribus ideo tributa est, ut à subditis amentur, auctoritas, ut timeantur, (ex fine generali constitutionis Superiorum) timore quippe & amore corda hominum felicissimè diriguntur, majestas igitur & auctoritas Superiorum media sunt, ad bonum commune consequendum: quò magis ergo hæc vel illa minuitur, eò plus augetur difficultas ad bonum commune perveniendi; at per hoc ipsum Reipublicæ

damnum inferri, nemo inficias ibit, hinc nec illud, quod justum sit, prohibere, quidquid Majestatem & auctoritatem Superiorum minuere potest.

SCHOL. Is nec obiter quidem super quotidianam experientiam reflexerit, qui ignorat, eò plus crescere in subditorum animis diffidentiam in Superiorem, quò plus decrefcit horum Majestas: Diffidentia generat contemptum, cessante auctoritate cessat vis Legum, dispositiones etiam justissimæ invalidantur, sicque ingens Reipublicæ ruina inde timenda esset.

§. LI.

COROL. V. Quidquid lædere potest bonam famam membrorum Reipublicæ, illud prohibendi jus datur.

Etenim fama, si vitam excipias, inter bona temporalia nobilissimum est, imò verò multi illam cum vita pari passu ambulare existimant; uti igitur Reipublicæ ipsi damnum infertur, si membris ejus vita aut cætera bona adimantur, ita etiam, si ea bonâ famâ priventur; consequens est, ut, si omnia prohiberi possint, quæ Reipublicæ nociva esse possunt, etiam hoc excipiendum non sit.

SCHOL. Si omnes in societatem idèò congressi sumus, ut eo, quod nostrum est, securiùs perfrueremur, unde alteri jus reservatum est, bonam illam existimationem, quam cæteri de me habent, extinguendi?

§. LII.

§. LII.

COROL. VII. Quidquid impedire potest augmentum scientiarum & artium in Republica, illud prohibendi jus datur.

Scientiæ enim & artes ornamenta civium sunt, artes autem fontes utilitatis inenarrabilis, scientiarum pulchrarumque Litterarum studia gentes moratas à barbaris & incultis discernunt; harumque felicitatem mille modis adaugent, planè ut absque scientiis & artibus brutorum magis quàm Creaturarum rationalium vitam agere cives videantur; Rempublicam ergo perficiunt; quò magis ergo coluntur scientiæ & artes, eò amplior fit Reipublicæ perfectio, ac consequenter quod earum augmentum impedit, perfectionem Reipublicæ impedit; si igitur omne id prohibendi jus datur, quod perfectionem Reipublicæ impedire potest, vi Principii II. sub eo etiam id, quod augmento scientiarum & artium obesse poterit, continebitur.

SCHOL. 1. Verba in laudem scientiarum & artium pulchrarum allata non mea sunt, sed Ill. L. B. DE ICKSTATT in Elem. Jur. Gent. L. 2. c. 3. §. 4. & totius orbis litterati. Magis earum utilitatem & influxum optimum in mores, artem regendi, administrationem Justitiæ, Oeconomiam Statûs, ejusque tranquillitatem ostendit JUSTI in Libro Grundveste der Macht und Glückseligkeit der Staaten 2ter Band 9tes Buch 34stes Hauptstück. Ad confirmationem ulteriorem videantur etiam ea, quæ suprà jam dicta sunt §. III. & Schol. ejus.

§. LIII.

COROL. VIII. Quidquid parere potest jacturam temporis in Republica, illud prohibendi jus datur.

Nam supposito, quòd quilibet civis teneatur ad Reipublicæ perfectionem tantum conferre, quantum potest, (quòd ex fine generali civitatis certum) (a) necesse est, ut ipse perfectionem possideat, quam conferat: medium sibi perfectionem acquirendi tempus est, si benè impendatur, & si malè, id est si jactura ejus fiat, ipse imperfectus manet, ac proin perfectionem Reipublicæ etiam promovere non potest; per temporis jacturam ergo perfectio Reipublicæ impeditur, ast quod malum hunc effectum producit in genere, id prohibendi jus datur, ergo & id, quod jacturam temporis parere potest.

SCHOL. 1. Tempus, quod nobis ad augendam perfectionem nostram concessum est, ordinariè valde breve est, sæpè jam maximam partem transiit, dum obligationem nostram, ad bonum commune quid conferendi, cognoscere incipimus, ejus jactura ergo hoc magis præcavenda est.

SCHOL. 2. Plura sine dubio Corollaria magis adhuc particularia ex iisdem Principiis potuissent deducere, sed hæc sufficere videntur ad finem.

§. LIV.

Stabilita hætenus Principia, deductasque ex iis veritates magis particulares ad objectum, propter quod præmissa sunt, applicare, facilis nunc erit negotii. Si enim omne illud prohibendi jus detur, quod in Republica damnum causare potest, vi Principii 1. certè & Libros prohibendi jus erit, si ex iis hoc damnum

(a) L. B. de WOLFF. Polit. p. 2, c. 1. §. 214.

timendum sit. Sive igitur puritati fidei, sive bonis moribus, sive quieti Reipublicæ, sive Majestati & auctoritati Superioris, sive honori membrorum civitatis quovis modo nocere possint, de illis idem dicendum erit, quod Corol. I. - VI. Si omne illud prohibendi jus datur, quod perfectionem Reipublicæ impedit, ergo & Libros, si hoc impedimentum ab iis provenire possit, vi Principii 2. ergo si ruditas in scientiis & artibus, si jactura temporis per eos pariatur, etiam de iis intelligenda sunt Corollaria VII. & VIII. Si denique sint aliqua, quæ effectum hunc per Libros timendum promoveant, ea amovendi per Principium 2. & si quæ eum impediendi media, adhibendi ea etiam circa Libros jus erit vi Principii 4. præcipuè si periculum istud non nimis remotum sit.

SCHOL. Non tantùm pro jure, sed & pro obligatione Libros adjecta sub conditione prohibendi concludere possem, sed hoc extra scopum Dissertationis esset.

§. LV.

Demonstratum denique, & siquid video, evidens est, Libros prohibendi jus dari, si perversos §. præc. numeratos effectus post se trahere possint; ut autem hoc verum sit, conditio adjecta minimè expedita est, hinc quod restat, jam nunc expediendum, ita quidem, ut (quia hæc conditio vel in natura & essentia Librorum ipsa, vel in accidente quodam extrinseco suam rationem sufficientem habet) de iis, qui nocere possunt ex natura sua, primò, de reliquis postea sermo fiat. Ad hoc sint sequentia Theoremata.

§. LVI.

§. LVI.

THEOREMA I. Possibile est, Libros effectus damnosos post se trahere ex natura sua.

Libri etenim sunt series cognitionum humanarum litteris expressæ (vid. §. X.) hinc omnibus facillimè communicantur vi §. XXXIII. ex fine Librorum) cognitiones istæ possunt esse falsæ & malæ vi §. II. & ejusdem Schol. hoc supposito ut tales legentibus communicantur, quid autem faciliùs accidit, quàm quòd cognitiones lectas etiam nostras faciamus? teste experientia; si semel nostræ sint, in voluntatem nostram influxum habent vi §. XXVIII. & malum quidem, cum & ipsæ malæ sint vi §. XXIX. Voluntas mala actiones pariter malas producet; & hinc per Libros non tantùm intellectus, sed voluntas, & omnes actiones nostræ infici possunt, quos effectus damnosos esse nemo inficias ibit, hinc Libri effectus damnosos post se trahere possunt, quod erat demonstrandum.

COROL. Sive igitur omnes, sive aliquæ in Libro expressæ cognitiones malæ sint, semper periculum damni aderit, majus aut minus, prout pejores & plures earum in eo continentur vel non.

SCHOL. 1. Libri genus quoddam fontium dici possunt, quorum aquæ, id est cognitiones in iis contentæ, si venenatæ sint, ii, qui inde bibunt, non levi certè discrimini exponuntur.

SCHOL. 2. Nolim tamen ex hoc inferas, quòd omnes Libri nocivi esse possint; dantur enim, & hodie ferè sine numero dantur tales, qui nonnisi cognitiones bonas & salutares in se conti-

tinent: hos pro variis suis objectis, de quibus tractant, sanctuariorum purissima Fidei, muros correctores morum, defensores publicae Majestatis appellare necesse est. Sunt, qui tranquillitatis in civitate tutelam agunt, qui ut communis felicitatis receptacula singulis Reipublicae membris tuto aperiuntur, qui juventutem tacite instruunt, ut boni Christiani & boni cives fiant, qui vindicum juris & justitiae vices gerunt, sunt denique tales, qui si auferrentur, solatia innocentissima senectutis, sinceri consultores dubitantium, instrumenta discentium, sicque si non penitus, plus quam dimidium communis boni auferretur. Hos autem nocivos esse non nisi illi tuentur, qui solum ex natura ipsa & experientia legendum plurimas autem scientias & artes Reipublicae nocivas esse somniant. Vid. Schol. §. III.

SCHOL. 3. Aequè malè exinde concluderetur, non nisi per Libros intellectum, voluntatem, & actiones nostras depravari posse. Attamen fateamur, quòd, si mala exempla, si perversa loquelae &c. eò multum contribuere possunt, de quo nemo dubitat, certè plus periculi ex parte Librorum sit: mala exempla coram aliquibus fiunt, loquelae transeunt, sed quae scripta sunt Litteris, permanent, & suo modo aeternizantur, praeterquam quòd omnibus facillimè communia fiant, ita ut non unà, sed mille vicibus relegi possint; hinc si ibi justè timetur unum aut alterum damnum, hic mille timenda sunt.

§. LVII.

THEOREMA II. Possibile est Libros impedire perfectionem Reipublicae ex natura sua.

Libri damna post se trahere possunt, quia in se malas continent cognitiones, uti mox ante demonstratum venio, jam autem in tanta Librorum multitudine, quam hodie numeramus,

existere plures, qui cognitiones imperfectas, aut modo saltem imperfecto expositas continent, plus quam evidens est; ponamus igitur, membra Reipublicæ, quibus curæ est cognitiones suas perficere, iisque partem debitam communi bono conferre, in hujus fursuris Libros incidere, nunquid aquam limpidam ex fonte turbido haurient? vid. §. XXVIII. planè ut ex prioribus cognitiones positivè damnosas, ita ex his tales, quæ eorum imperfectionem aut promovent, aut continuant saltem, sibi appropriabunt; Ast hoc ipso perfectio eorum impeditur, ergo per Libros perfectionem Reipublicæ impediari possibile est, quod erat demonstrandum.

COROL. Etiam hic & in sequentibus illa diversitas bene attendenda est inter magis & minus; quò plures scilicet, quò magis imperfectæ sunt cognitiones in Libro, eò aptior est ad perfectionem nostram impediendam.

SCHOL. I. Scio equidem commune illud & decantatum satis adagium, quemlibet Librum, ut miserè conscriptum, quædam in se bona continere, quæ per assiduitatem nostram colligi, & ad expolitionem intellectûs nostri consarcinari possint, sed non cogitant, aut non sciunt, hujusmodi nimis teneri miserabilium patroni laboriosa hac collectione plurimum saltem, sæpè omne tempus in vanum consumi, progressus colligentium in tantum retardari, in quantum per Libros meliores potuissent accelerari. Non amplius versamur in illa penuria Librorum perfectorum præteriti temporis, sæculum nostrum in hoc genere satis fœcundum est; ad quid denuò colligere, quæ jam felicissimè collecta sunt? qui seriò ad finem tendit, viam jam emensam non repetit; aliud dicendum foret, si in certa quadam disciplina eruditionis Libri perfecti nondum darentur.

SCHOL.

SCHOL. 2. Siquis dubitaret de possibilitate in hos Libros incendi, videat is plerasque privatorum Bibliothecas, videat Librariorum officinas, eheu quot merces vilissimæ, quæ eò libentius comparantur, quò minùs caræ sunt: si auferrentur exinde duæ tertie, de quorum vilitate certò constat, sic implerentur vota saniorum litteratorum, & facultas esset etiam eos, de quorum valore decisum nondum est, à perfectis discernendi.

SCHOL. 3. Quò magis verò Libri ejusmodi perfectionem civium impedire nati sunt, eo fortius eos prohibendi jus inde exurgit. Editi semel & saniorum aliquot Lectorum oculis, judicio & crisi subjecti equidem sua se vilitate ac inutilitate plerumque ipsi damnant, & imprudentis aut decepti Librarii penum bursamque gravant; cum vero irreparabile damnum sit, quod juventuti tanquam Reipublicæ seminario, ex jactura temporis & solidorum principiorum aut introductionis defectu accedit, maximè in id incumbendum, ne huic viles ejusmodi quisquiliæ exponantur, quibus ingenia meliora collocatà dudum infelicitè & otiosè industrià stulto labore consumantur potius, ac obtundantur adeò, ut solidis destituta elementis, neglecto aut prærepto meliori tempore nullius posthac disciplinæ perfectionem assequi valeant. In edendis sedula principis cura præveniendò damnum Reipublicæ avertet, si cuique quidem incipienti libera vires suas exercitandi facultas non denegetur, simul tamen caveatur, ut nihil nisi severiori examine ac censura discussum dignumque publica orbis litterati luce inventum typis commendari permittatur. S. M.

§. LVIII.

Liceret jam etiam absolutè de Jure Libros quosdam prohibendi concludere, cum periculum perversorum effectuum in iis latens detectum sit §. LVI. LVII. sed hæc nimis generalia sunt;

ut veritas magis elucefeat, ambo hæc Theoremata universalia in particularia dividam, planè ut supra Principia, quibus inniuntur, in Corollaria divisa sunt. Sit igitur

§. LIX.

THEOREMA III. Libri Atheistici, Deistici, Idololatrici, omnèsque Gentiles, Hæretici, superstitioni puritati fidei nocere possunt,

Cùm enim omnes isti Libri vel ex toto, vel ex parte cognitiones fidei contrarias in se contineant, vid. §. XIII. XIV. XV. quæ per sui communicationem in intellectu incauti Lectoris facile mutationem producant, vid. §. XXVIII. hic eas tanquam suas adoptando à vera doctrina Christi incipit dissentire, dissensus iste licet etiam in uno aut altero tantùm capite factus puritati fidei obest vi §. LVII. hinc prædicti Libri puritati fidei obesse possunt, quod fuit demonstrandum.

SCHOL. I. Hujus fortis Libri ignibus fatuis similissimi sunt, sicut enim viator hos sequens in periculosissima sæpè abvia deducitur, ita debilis lector per splendida ast fucata & falsa illorum ratiocinia tenebris involvitur, dum lucem quærit. Neque hæc similitudo arbitraria est; tristia etenim in Ecclesia exempla restantur, viros etiam eruditissimos hujusmodi Libris deceptos esse: Sic Libri Nepotis Episcopi Orientem penè medium adduxerunt in partes Kiliastarum: (a) sic Eutiches invictus antea fidei defensor ad unam lectionem Libri cujusdam Manichæi mutatus est in infandum caput innumerabilium hæreticorum: (b) sic alii innumeri viam veritatis deseruerunt, dum crederent eam
in

in scriptis pessimis invenire. (c) Sufficiat nobis (omnes enim enumerare nimis prolixum foret) considerare multitudinem & constantiam errorum nostri temporis: hos certè nec ita multiplicatos, nec ita firmatos fuisse communis querela est, nisi post inventionem typographiæ copia Librorum hujus generis & facilitas, quævis absurda sibi communicandi, infinitata fuisset.

SCHOL. 2. Hæc tamen nonnisi de Libris in prædictorum classem sine injuria referendis intelligenda sunt; vid. Schol. 2. §. XV. qui enim ex scrupulis vel melius ex ignorantia quorundam privatorum vel atheistici, vel hæretici, vel superstitiosi &c. dicuntur, cum tamen cognitiones fidei contrarias non contineant, his sine læsione auctorum, ipsiusque Reipublicæ, quæ magnam sæpè ex iis utilitatem trahere posset, tales effectus imputari non possunt.

§. LX.

THEOREMA IV. Libri blasphemii, magici, obsceni, Libertini &c. sanctitati morum corrumpendæ aptissimi sunt.

Quod Libri §. præc. nominati in intellectum, hoc isti in voluntatem & actiones nostras operantur; cum enim in iis contentæ sint cognitiones impuræ, expressiones nimis obscenæ, representationes actionum venerearum nimis liberæ, malarum artium instructivæ, honori Dei audacter injuriosæ, denique Legum omnium contemptivæ, vi definitionum §. XVII. datarum, ponamus (quod totâ die accidit) eos venire in manus, præsertim incautæ, & de cætero ad malum jam satis propensæ juventutis, hæc cognitionibus lectis phantasiam implebit, cumque per imagines phantasticas passiones nostræ nimium quantum incenduntur, his cedendo actiones suas illis conformes, sicque

Legibus difformes producet; sed hoc ipsum nihil aliud est, quam mores corrumpi, vi §. LXVIII. hi Libri ergo corrumpendis moribus aptissimi sunt, quod erat demonstrandum.

COROL. His fœcibus adnumerari meretur plurima pars fœdiorum Romanensium; licet enim modus, cognitiones exponendi, eas malas non reddat, vid. Corol. §. XVI. ultrò tamen experimur, stylum Romanensium ideò usurari, ut imbecilles falso fuco fortiùs alliciantur, & securiùs pervertantur; hinc sive ex toto, sive ex parte perverfis cognitionibus repleti sirt, semper periculosi sunt; adeo quippe assimilata est natura multorum insectis quibusdam, quæ ex floribus melle & felle mistis semper id, quod pejus est, extrahunt.

SCHOL. 1. Cognitiones istas aquas putridas benè dixeris, quarum Libri receptacula sunt, hæ quoscunque meatus transeunt, putrefaciunt, ubique aliquid hæret; hinc iusta est D. Justii opinio, (a) quòd morum corruptio in Anglia (liceat mihi adjicere & in aliis, imò & nostris viciniis & regionibus) ad hunc gradum non ascendisset, nisi libertas infrœnis scribendi, imprimendi & divulgandi Libros similes numerorum eorum quasi in infinitum multiplicasset. Hujuscemodi Libri calices Babylonis sunt venena propinantes, muti sunt revelatores, ea sæpè manifestantes, quæ etiam maximè effrons sine horrore non protulisset vivâ voce, horum ope in notitiam eorum pueri veniunt, quæ viris ignotare consultum esset.

SCHOL. 2. Plurimam partem Romanensium Libris morum corruptivis adnumerare non timui, etsi D. Justii loco citato, dum de censura Librorum loquitur, objiciat imò, hoc modo tertiam saltem partem officinarum Librariorum evacuandam, 2dò infignisque hominum multitudini amata tempus transigendi, atque 3tiò ad solidiorem lecturam perveniendi media adimenda esse. Quantum enim ad primum puto Libros non ad ampliandos the-
sau-

(a) Vid. justii L. supra §. LII. in Schol. cit.

fauros Librariorum, sed ad commune bonum, ad utile quoddam cognitionum humanarum commercium inventos esse; vid. sup. §. VII. VIII. &c. Officinæ autem ad hoc bonum facilitandum institutæ sunt, qui finis cum non obtineatur, imò vero obstaculum patiat, per prædictos Libros, Librarii ex iis lucrari non debent: Lucrum hoc mammona iniquitatis est.

Quantum ad alterum, æquè parum fundata est formido D. JUSTI; cum enim non omnes Romanenses ad hanc classem referri possint, & de cætero Libri utiliores & amœniores in abundantia habeantur, otiosi non erunt, quorum occupatio etiam unica Librorum lectio esset.

Quantum ad tertium, si etiam verum fieret, quod sperat D. JUSTI, & hoc modo multos ad lectionem solidiorem perducere (quod tamen rarè contingit, eo quod intellectus fictis Romanensium ideis inescatus reflexionibus solidis difficillimè delectetur) si, inquam, etiam verum fieret, nunquid medium hoc proportionatum est: Libros periculosos lege, ut gustum lectionis solidioris acquiras? hoc modo reædificaretur illud principium Juri Naturæ apertè contrarium: *Facienda sunt amala, ut eveniat inde bonum*: Nemo vadit ad mare, ut patiat, ut naufragium, & sic natate discat.

§. LXI.

THEOREMA V. Libri Machiavellistici, Monarchomachistici, tranquillitatem publicam turbare possunt.

Primi enim ex definitione sua §. XX. data Superiori cognitiones subministrant, vi quarum ejus potestas limitibus etiam naturalibus expers pronuntiatur, hinc, si accidat, Principem quandam (qui propterea, quia Princeps est, fines humanitatis egressus non est) ambitiosum gubernacula tenere, hunc cogni-
tio-

tiones similes inclinabunt ad despotismum, ad tyrannidem; cæteri autem dum populo infrœnem licentiam tribuunt Superioribus resistendi, eos deponendi &c. vi ejusdem §., ab eo tantò faciliorem applausum inveniunt, quantò magis plurimi portandi Superioritatis jugi jam pertæsi sunt; ex utrisque igitur nisus inordinatus ex una, ex altera parte resistantia consequitur, sic animi contra animos excitantur, quilibet in prædictis Libris actuum suorum justitiam quærunt, iisque eò pertinaciùs inhaerent, quò magis colorata sunt eorum fundamenta, quibus decepti sunt; sed quis non videt bellum quoddam intestinum sic instrui, totiùsque reipublicæ hæctenus possessam tranquillitatem periclitari? hisce Libris ergo tranquillitas publica turbari potest, quod erat demonstrandum.

SCHOL. Ad confirmationem primæ partis hujus Theorematis illustrius nihil afferre possum, quàm sententiam, quæ ex calamo coronati Principis simul ac Philosophi fluxit: Verba ejus (quæ, quia à Principe emanârunt, hoc ipso majus pondus habent) hæc sunt: (a) *Librum Machiavelli* (quidni & de cæteris inde nomen suum mutuantibus id ipsum intelligi possit?) *semper Libris accensui periculosissimis, qui unquam in mundo divulgati sunt. Liber est, qui planè naturaliter incidit in manus Principum atque Politicorum, & hoc ipso nihil faciliùs est, quàm Principem juvenem, cujus intellectus inter bonum & malum nondum satis discernit, per regulas passionibus suis adulantes corrumpi.* Describit exinde pessimas sequelas instructionis Machiavellicæ, & miserimum statum subditorum sub Principe Machiavelli discipulo, quorum rationem in prædictis Libris quærendam æstimat.

Quoad

(a) Vid. præfat. ad Antimach. circa medium.

Quoad alteram partem quotidiana experientia testem agit: quot motus variis in Regnis paucos intra annos audivimus? horum in originem dum inquiri solet, Libri sæpissimè ut auctores eorum principales accusantur, adèd communis est opinio de efficacia eorum in corda subditorum.

§. LXII.

THEOREMA VI. Libri in Superiorem injuriosi, five vitam, leges, aut modum regiminis universim tangant, auctoritatem & majestatem ejus minuere possunt.

Nam si vita aut mores litteris contemptibilibus in Superiore depinguntur, si leges ejus tanquam injustæ, damnosæ aut inutiles traducuntur, si modus regiminis ejus tyrannicus, debilis aut neglectus quocunque modo dicitur, & subinde ad speciem ut talis lectoribus comprobatur, quòd ipsum fieri in prædictis Libris ex eorum definitione manifestum est (vid. §. XX. Schol. 1.) nunquid legentium amor, quo Principi hætenus amatissimo sibi viso tenerrimè addicti fuerant, comparente nunc (ut ex Libris colligitur) bonæ & immeritæ existimationis, utpote sinè qua nullus amor possibilis, fallaciâ, refrigescet: salutaris timor degenerabit in diffidentiam de felicitate sua sub tali Principe ulteriùs promovenda, fervor obedientiæ languescere in tantùm incipiet, quantum legibus injustitiæ inesse, etiamsi falsò, creditur; pars ergo eas planè contemnet, pars iis occultè se subducet, dummodò impunè possit, pars Principi muneris sui planè indigno, qualem Libri eum docuerunt, centies maledicet; sed hæc omnia, siquid video, diminutionem au-

Et oritatis & majestatis in eo innuunt: hinc, prædictis Libris adscriptum convenire effectum, demonstratum est.

COROL. Cùm Libri in Ministros publicos ut tales injuriosi etiam in ipsos Superiores injuriosi censeantur (vid. §. XX. Corol.) Libri autem satyrici sæpè hoc vitio non careant, etiam his præmemorati effectus justè imputantur.

SCHOL. Exinde non sequitur, omnem Superiori aut Ministris ejus extravagandi Licentiam esse relictam, quin remedium ultimum, possibilibus eorum exorbitantiis obvieniendi, superfit: vicè adhuc magis congruæ dantur, quibus ad finem perveniri possit, tutius occultæ remonstrations, &c. quàm publicæ accusationes adhibentur; Hæ ultimæ plerumque desideratum effectum non habent.

§. LXIII.

THEOREMA VII. Libri famosi, contumeliosi, sic dicta scripta pasquinica, schedæ diffamatoriæ &c. bonam famam Membrorum Reipublicæ lædere possunt.

Bona fama nostra consistit in bona existimatione, id est judicio aliorum de perfectionibus nostris (a) & in tantum circa eam lædimur, in quantum bona existimatio de nobis in aliis minuitur; (b) ponas igitur, in Libris aut schedis exhiberi aliis cognitiones (etiamsi falsas) de imperfectionibus nostris, facillimè con-

(a) Vid. DAN. NETTELBLADT Syst. Juripr. Nat. P. 2. §. 18.

(b) Conf. L. B. de WOLFF. Inst. J. N. P. 1. §. 88. & 125. 126.
Item DAN. NETTELBLADT. Lqc. cit. §. 19.

consequens est, ut Lectores conformiter ad ea, quæ lecta sunt, iudicium hæcenus de perfectionibus nostris habitum mutant, ac in contrarium de imperfectionibus nostris nunc iudicare incipiant, (vid. §. XXVIII.) sicque hoc ipso bona fama nostra lædatur. Cum igitur in prædictis Librorum specibus seductivæ ejusmodi & perfectionibus nostris ita contrariæ cognitiones exponantur, vi §. XIX. per eos fama nostra lædi potest, quod erat demonstrandum.

SCHOL. Si per vivam vocem, per verba contumeliosa, per Discursus diffamantes existimatio bona unius in mente alterius variari & minui potest, quanto magis vituperia scripta, detractio- nes litteris annotatæ idipsum operari poterunt. Nulla inter utrumque differentia, nisi quòd effectus iste per Libros timescendus multò generalior & longævior illo sit; cum enim Libri plurimorum in manus incidant, generalior, cumque etiam compendia ista vilissimarum contumeliarum in Bibliothecis locum occupent, longævior effectus est, utpote qui Generationibus etiam futuris communicatur. Insuper bona Fama per Libros adempta difficillimæ reparationis est; si enim naturalis nostra superbia vix patitur, ut detractionem penes unum aut alterum factam revocemus, quanto minùs injustitiam nostram coram multis confitebimur, quod tamen ad reparandam læsionem absolute necessarium est.

§. LXIV.

THEOREMA VIII. Libri malè scripti, sicque confusi, obscuro, non solidi augmentum scientiarum impedire, & jacturam temporis parere possunt.

Scientiæ nostræ tunc augeri dicuntur, quando plures, quando distinctiores rerum ideas acquirimus, quando veritatibus jam cognitis veritates superaddimus, quando in detegendis veritatum rationibus ita progredimur, ut in earum rationes sufficientes, à sufficientibus ad ultimas penetremus; libros memoratos autem unum aut alterum impedire posse, manifestum erit consideranti, quod *obscuri* hoc ipso, quòd contenta sua sub tenebroso involucri Lectori exhibeant, vi §. XXX. tantum sæpè temporis & studii ab eo requirant ad aliquas solùm ideas aut veritates intelligendas, quantum aliàs ad mille clarè explicatas suffecisset, hi ergo idearum & veritatum pluralitatem: *Confusi*, cùm cognitiones in iis sinè ullo ordine commistæ sint, sine ordine eas Lectoribus communicant, §. XXX. hi ergo earum distinctionem: ex *non solidis*, quia in rationibus veritatum deficiunt (§. cit.) etiam Lectores eorum ulterioris penetrationis sapissimè incapaces similiter deficere assuescunt; hi ergo profunditatem cognitionum nostrarum impedire possunt, ac proinde etiam scientiarum augmentum: consequens est, quod, si tempus illud, quod (ut posset) ad nostram & Reipublicæ perfectionem non impenditur, pro perduto reputandum est, etiam hoc, quod lectione similium Librorum consumitur, maximam saltem partem perditum dici possit, atque sic ex eodem uno fonte duplex in Theoremate assignatus effectus ex prædictis Libris fluere potest, quod erat demonstrandum.

SCHOL. I. Supponitur in hoc Theoremate (& quis illuminatissimis hiscè temporibus sine invidia non supponet?) Libros circa singulas eruditionis disciplinas suo modo perfectos extare; si tamen circa objectum aliquod scientificum Libri non nisi *obscuri*, *confusi*, *superficiales*, & non *solidi* reperirentur, per se patet,

patet, hos potius legendos esse, quàm nullos, usque dum ad perfectiores perveniatur, in hoc casu Instrumenta planè apta non sunt, sed nec omninò inepta: per gradus itur ad sublimia, quæ tempora nostra non attigissent, nisi eandem viam gressi essent aurearum scientiarum & artium inventores, restauratores.

SCHOL. 2. Etiam negari non potest, plures inter Viros eruditissimos ex Libris imperfectissimis multùm profecisse; at exinde plus non sequitur, nisi quòd periculum damni adeò generale non sit: naturalis quædam ingenii felicitas, ac studii assiduitas supplere sæpè solet id, quod in mediis deesse experimur. Ad hæc Reipublicæ indemnitas exinde nondum probatur; quantum enim & ad sui & Reipublicæ perfectionem afferre potuissent ii ipsi, si viâ planâ & rectâ ivissent, qui per horrida & aspera tantùm emensi sunt stadium. De cætero valdè rari sunt Heroës litterati, qui memorato tramite incesserunt: qui vel parùm in Historia litteraria versatus est, tacitè subin erubescit, æstimatissimorum aliàs Scriptorum opera ex defectu aut claritatis, aut soliditatis, aut ordinis vilipensâ & contempta esse, imò odiosa.

SCHOL. 3. Fortè propriæ Dissertationi per hoc sententiam dixi; sed esto, non irascar, dummodo omnia scripta similis farinæ meliori forte non gaudeant: Accendat hæc ignem, ut cætera comburantur.

§. LXXV.

Hactenus de Libris, qui ex natura sua nocere possunt, cum ratio damni sufficiens in ipsis Librorum contentis lateat; sed & quædam Libris extrinseca, quædam Circumstantiæ, quædam Libris accidentalia sunt, ob quæ, licet non omnibus & semper, subinde tamen & aliquibus periculosi esse possunt. Unde & de his quædam magis specialia dicenda sunt, hinc fit

§. LXVI.

THEOREMA IX. Libri quidam periculum damni secumferunt ex accidente auctorum.

Nam Libri quoad auctores suos considerati sæpè anonymi sunt, vel pseudonymi, sæpè infideles, sæpè hæretici &c. vid. §. XXIII. & XXIV. anonymi & pseudonymi (quamvis non raro aliis sub rationibus tales sint) hoc ipso, quòd auctores eorum publicam lucem timeant, suspecti tenoris esse non inaniter creduntur. Experienciã docti sumus, absurdissima tecto aut ficto nomine prodisse: Conscientia propria ipso factò eos iudicavit reos mali, cujus se auctores fateri erubuerunt; infideles vero aut hæretici zelo quodam ingenioso errores suos magis diffundendi scriptis quibuscunque de se ad speciem indifferentibus falsa sua Principia hinc inde inferunt, & ut minùs timeantur, sub titulis honestissimis occultant. Hæc eò periculosiora sunt, quòd minùs advertuntur: velut angues in herba latentes sæpè sensibiliter jam nocuere, antequàm cognita sunt. Verum igitur, quòd Libri etiam ex accidente auctoris periculosi esse possint, quod erat demonstrandum.

SCHOL. 1. Si huiusmodi Libris approbatio publica accesserit, periculum cessat, utpote quod in suspitione tantum, attamen rationabili fundatum erat.

SCHOL. 2. Utrum hoc idem periculum subsit, si editores Librorum infideles aut hæretici &c. sint, asserere non audeo, quia hoc periculum remotissimum est, & suspicio irrationabilis videtur: Malum accidentale, ut prudenter timeatur, sæpius accidere debet in iisdem circumstantiis.

§. LXVII.

§. LXVII.

THEOREMA X. Libri periculum damni secumferunt ex accidente personæ legentis.

Nam cognitiones quorundam Librorum possunt ita esse sublimes, ut nonnisi à sapientibus ritè intelligantur, debilibus ingenio autem scandalo sint, illis veritatem illustrent, hos autem in errores deducant (a). Quidam mysteria naturæ adeò exhibent, ut aliquibus adjumento sint utilitatem publicam promovendi, aliquibus occasio gravissimarum tentationum (b). Licet igitur nullatenus dici possit, ejuscemodi Libros simpliciter periculosos esse, nihilominus si relativè ad debilitatem legentium considerentur, pro talibus haberi posse æquè parùm dubitatur, ac supra de veritate §vi LIX. & LX. perinde enim est, unde effectus suam originem trahat, si malus sit, origo periculosa dicitur. Igitur, Libros in dicta circumstantia periculosos esse, negari non potest.

§. LXVIII.

THEOREMA XI. Libri periculum damni secumferunt ex accidente loci.

Licet

(a) Inter hos numerantur plures loci S. Scripturæ, & præcipuè Cantica Canticorum, quorum lectio promiscua etiam Judæis jam periculosa visa est, unde ea nonnisi provectoris ætatis viris permittebatur: Item primis Christianis, Vid. SCHELSTRADT, quædam occultæ sunt.

(b) Ita Libri Medicorum, Chirurgorum &c. ejuscemodi sæpè exponunt, quæ legere non expedit omnibus.

Licet enim locus Libros nec mutet, nec variet, ultrò tamen admittitur, Librum sustinentem potestatem populi in regno democratico aut mixto quietem publicam consolidare potius, quàm turbare, dum in regno Monarchico auctor ejus tanquam inuasor Jurium legitimi Superioris haberetur; sed etiam vice versa in statu monarchico is, qui infrœnatam unius voluntatem pro summa Lege habet, in omnibus defensor publicæ Majestatis declarabitur, dum in regno democratico uno ore contra illum tanquam furem libertatis suæ reclamabunt. Vid. §. LXI. in Anglia certè scriptum Regi soli omnem tribuens potestatem, in Gallia eam dividens inter Regem & populum sine dubio motus faceret, & in Italia, illisque Provinciis, ubi Principia regiminis monarchici summo Pontifici in universam Ecclesiam competentis recepta sunt, Libri ea impugnantes totam sollicitudinem inquisitionis excitarent, dum alibi virgam censoriam non tantùm effugiant, sed etiam innoxie & salvâ conscientia ab omnibus, à quibusdam utiliter & exigente ita muneris sui ratione laudabiliter legantur. Multùm ergo à locis dependet, ut Libri pro periculosis habeantur, quod est demonstratum.

SCHOL. Plura certè accidentia possunt esse, & circumstantiæ, in quibus Libri periculosi videri possunt, has autem omnes hic determinare nimis prolixum foret: mihi sufficit ostendisse, quòd non semper ex natura Libri, sed & aliunde damnum ex eorum usu provenire possit.

§. LXIX.

Nunc demum etiam absolutè concludere licet: ergò Jus, certos Libros prohibendi, negari non potest: ergo non fit in-

injuria neque auctoribus, neque legentibus, si illorum opera his subinde subtrahantur: ergo non ex animo decipiendi, aut in errore relinquendi eos, quorum tamen interest: sed ad avertenda pericula & damna, hoc Jus exerceri, dicendum est: ergo non ad tollendam libertatem hominis, sed ad infrænem ejus licentiam, in rebus fidei aut morum extravagandi, coërcendam introductum est; posito enim, omne id prohibendi jus dari, quod Reipublicæ damnum aut positivum aut negativum causare potest, vid. §. LV. demonstratum est, certos Libros utrumque operari posse. §§. LXVI. LXVII. ac insuper in quo hoc damnum consistat, magis determinatum §. LXVIII. & seq. LXIX. hinc penes Rempublicam tale jus existere, extra dubium esse, existimo.

COROL. 1. Ergo Libri atheistici, deistici, idololatrici, omnesque gentiles, hæretici, superstitiosi, prohiberi possunt. Vi §§. LIX. & XLVII.

COROL. 2. Ergo Libri blasphemii, magici, obscæni, libertini &c. prohiberi possunt. Vi §§. XLVIII. & LX.

COROL. 3. Ergo Libri Machiavellistici, Monarchomachistici, prohiberi possunt, vi §§. XLIX. & LXI.

COROL. 4. Ergo Libri Superioribus aut Ministris eorum injuriosi prohiberi possunt. Vi §§. LXII. & L.

COROL. 5. Ergo scripta etiam privato contumeliosa, aut quocunque modo diffamantia prohiberi possunt, vi §vorum LXIII. & LI.

COROL. 6. Ergo Libri malè scripti, confusi, obscuri, & non solidi facta sub limitatione prohiberi possunt, vi §vorum LXII. & LXIV. Huc pertinet etiam pars sic dicti SCHOLII 3. §. LVIII.

COROL. 7. Ergo Libri anonymi, pseudonymi, auctoris respecti &c. prohiberi subinde possunt, §. LXVI. XLV. XLVII. & seq.

COROL. 8. Ergo Libri nimis sublimes certis personis aut locis destinati, cæteris subinde prohiberi possunt, vi §. XLV. & seq. Item §. XLVII. & XLVIII.

SCHOL. 1. Vix credo, Librum quendam periculosum esse, si non ad unam ex his classibus reduci possit, sicque nec jus prohibendi dari, nisi circa nominatos, ita, ut, qui vel parùm attendit, totum juris, quod in quæstione est, objectum uno hoc paragrapho perlustrare possit, dummodo benè discernat Libros, qui semper & omnibus nocere possunt, ab iis, qui subin & aliquibus; eatenus enim & jus prohibendi tantum temporale non perpetuum, particulare non universale adesse judicandum est.

SCHOL. 2. Ad magis singularia descendere possem, ac periculosissima cujusvis classis opera illustrationis gratiâ recensere; sed quàm facillè etiam hoc fuisset, cum etiam leviter in Historia literaria versatus nostris præcipuè temporibus in innumera hujus sortis genimina incidat, ultrò tamen ab hoc abstinui, utpotè qui Catalogum Librorum contexere nullo modo mecum constitueram, sed jus eos prohibendi in genere demonstrare.

§. LXX.

Eodem fundamento, quo pro Jure Libros prohibendi in genere §. præc. conclusum est, etiam pro variis ejusdem speciebus & annexis concludi posse manifestum est, hinc ulterius sequentia statui possunt consecutaria:

CONSECT. 1. Non tantùm Libri lectio, sed & impressio, divulgatio quocunque modo facta, imò & retentio eorum jure pro-

prohiberi potest, vi §. XLV. Prin. 3. per hæc enim omnia damnatum per Libros timendum facilitari demonstratione non indiget.

CONSECT. 2. Ut Librorum usus justè prohibetur, ita & censurari, qualificari, affigi, confiscari, comburi, cæterùmque pœnæ tùm temporales, tùm spirituales, prout ad effectum consequendum necessarium visum fuerit, adhiberi possunt, vi §. XLV. Prin. 4. & §. XXXV. XLI. dummodò regulæ infrà de Exercitio hujus Juris tradendæ benè observentur.

CONSECT. 3. Cùm occultatio & expurgatio Librorum sæpè majorem effectum habeat quàm totalis prohibitio, etiam hanc vel illam fieri posse indubitatum est, vi §. XLII. & XLIII. Item citat. Prin. 4. §. XLV.

§. LXXI.

Subjectum juris prohibendi Libros mihi illa persona est, à cujus statu dependet facultas, aliquam circa Libros omissionem præcipiendi. Expositâ igitur hujus Juris præsentia in Republica, & determinato (quantum fieri licuit) ejus objecto, etiam de subjecto ejus aliqua subjungenda sunt; cùm autem hoc jus non semper à statu unius ejusdemque personæ dependeat, claritatis causâ sequentes à se invicem separandæ sunt Propositiones.

§. LXXII.

PROPOSITIO I. Jus prohibendi Libros in genere competit Superiori Republicæ; ab hujus statu enim dependet obligatio, pro felicitate & bono suorum subditorum vigilandi, damna avertendi, perfectionem promovendi, vi finis, ad quem constituitur.

stituitur. Hinc si clarum sit, Libros aut positivum aut negativum damnum subditis inferre posse, huic jus esse debet, eos prohibendi, eaque omnia adhibendi, sine quibus ad finem vel planè non, vel non ita facilè perveniret: Hic uti reliquas Reipublicæ necessarias aut utiles Leges ferre potest, ita & eas, quæ Libros concernunt,

§. LXXIII.

Rеспублиca vel est sacra sive Ecclesia, vel profana sive Civitas: utraque supremæ cuidam voluntati subordinata est, ad commune bonum suum assequendum, hinc Superior aut Ecclesie aut civitatis Superior est. Exinde sequitur

PROPOSITIO II. Jus prohibendi Libros Ecclesie nocivos Superiori Ecclesiastico, Civitati nocivos Superiori Civitatis competit; uti enim ille ad bonum Religionis, felicitatèmq; spiritualem in Ecclesia, ita hic ad bonum temporale, utilitatem, felicitatèmq; possibilem in Civitate obtinendam constitutus est; Si igitur Libri aut Ecclesie aut Civitati nocivæ dentur (de quo ex superioribus à §. LVI. usque LXIX. nullum dubium relictum esse puto) cuilibet pro fine constitutionis suæ Jus, eos prohibendi, competere in propatulo est.

COROL. I. Libros igitur infidelium, hæreticos, morum corruptivos &c. variæque species sub his contentas, & supra in Sect. 1. recensitas prohibendi, jus Superiori Ecclesie competit.

COROL. 2. Libros Machiavellisticos, Monarchmachisticos, injuriosos, diffamantes, malè scriptos, eorūque species pariter supra recensitas Superior secularis prohibere potest.

COROL. 3. Si mixti sint Libri, & in utramque Rempublicam malum influxum habere possint, quilibet, pro ratione sui interesse eos prohibendi, jus habet.

SCHOL. Quantum Libros Religionem sive Ecclesiam concernentes attinet, si eos à Superiore Ecclesiastico prohibendos dixi, de jure proprio intelligendum est; jure enim advocatiæ Superiori sæculari sine præjudicio Juris circa sacra idipsum competit; solet enim fieri, quòd prohibitio Ecclesiæ solius effectum intentum non fortiat, qui per dispositionem sæcularem mirabiliter promovetur; hinc Ecclesiæ indecorum non est, amplecti & osculari manus sæcularium auxiliatrices fini Ecclesiæ adeo salutares. Supposito tamen, quòd quæstio: an Liber fidei aut Religioni repugnet, nondum decisa sit, Judex sæcularis illum pro tali v. g. hæretico &c. declarare non potest; sic enim judicem ageret, non advocatum Ecclesiæ.

§. LXXIV.

Superior Ecclesiæ vel omnibus fidelibus præest, vel aliquibus tantum: In primo casu Superior universalis, in altero particularis erit; primo nomine Summus Pontifex tanquam Caput Ecclesiæ, & Concilium generale veniunt, altero autem quilibet Patriarcha, Archi-Episcopus, Episcopus, aut etiam Concilium particulare. Exinde sequitur

PROPOSITIO III. Summus Pontifex ut Caput Ecclesiæ, & Concilium generale pro omnibus fidelibus, Patriarchæ, Archi-Episcopi, Episcopi sive singuli, sive in Concilio particulari congregati pro latitudine Provinciarum aut Diocesium Libros Religioni nocivos prohibere possunt; nam sicut uni data est prerogativa & primatus potestatis, sicut in Concilio generali coadunata est po-

restas omnium Superiorum particularium, & sic in unam universalem coalescit, ita Episcopis pro assignata sibi totius gregis parte regimen commissum est, & in Concilio particulari plurium voluntas unam constituit pro latitudine Provinciae aut Diceceseos suae. Si igitur jus Libros prohibendi competit Superiori, vid. §. LXXII. & quidem, si Religionem concernant, Superiori Ecclesiastico, vi §. LXXIII. consequens est, Summo Pontifici & Concilio generali id ipsum competere in universam Ecclesiam, ceteris Superioribus tantum in particulares subditos sibi concreditos, quod erat demonstrandum.

COROL. Si Pontifex consideretur ut Patriarcha aut Episcopus Romanus, suasque prohibitiones ut talis promulget, per se patet, eas non nisi pro particulari sua Ecclesia constitutas esse.

SCHOL. Utrum in Legibus Librorum prohibitis à Summo Pontifice etiam ut capite Ecclesiae constituendis Placetum Regium obtineat & an earum publicatio Romae tantum facta sufficiat, noviter hic examinari non meretur, cum etiam circa has Leges rationes illae communes & naturales omnium Legum constituentium intercedant, quas ESPENIUS in Tractatu de Legum promulgatione & Placeto Regio solidissime proposuit, (a) quas in Annotationibus ad Colleg. Juris Can. Illust. D. BARTHEL eruditissime illustravit.

§. LXXV.

Superior secularis universi non datur, sed est vel hujus vel illius Regni aut Territorii Superior, ejusque potestas tota cum finibus Territorii sui in pari extensione est; inde venit

PRO-

(a) Vid. VAN ESPEN Jus Ecclest. univ. Tom. 2.

PROPOSITIO IV. Superior secularis Libros Rempublicam profanam concernentes prohibendi jus habet pro latitudine Territorii sui. Patet hoc partim ex Propositione prima & secunda; quod enim Superiori (vid. Prop. I.) & quidem Superiori seculari in genere (vid. Prop. II.) justum est, etiam cuius particulari non potest denegari: Si tamen leges Librorum prohibitivas ad subditos non suos extenderet, ab his ei impune non pareretur.

COROL. Licet ergo status diversi suas Commissiones erigant, quorum cura sit Libros perverfos prohibere, per hoc cæteris prospectum non est. Contexant immensos prohibitorum Librorum Catalogos: sic lex unius aut alterius Territorii subditis constituitur, cæteris inter scripta indifferentia numerantur, nisi fortè ipsi Legem aliorum etiam suam faciant per receptionem, de qua infra.

§. LXXVI.

Regna & Territoria plura sunt, quàm ut ad singula descendere, singulisque eorum Superioribus partem Juris hujus universalis ipsis competentem assignare possim, sed & necesse non est; quæ enim de uno particulari vera sunt, ad reliqua facile applicari possunt. Hinc pro Imperio nostro Germanico sit

PROPOSITIO V. Imperator aut solus aut cum Statibus Imperii simul sumptis in Comitibus pro toto Imperio, Status singulares, aut in Conventu circulari congregati, pro Territorio aut circulo suo leges Librorum prohibitivas ferre possunt. Licet enim potestas solius Imperatoris in Imperio illimitata non sit, multa tamen sibi reservata habet, inter quæ Vigiliæ circa Libros per constitutam commissionem specialem prohibendos meritò numeratur; & si-
cut

cut cum Statibus in comitiis, circa cætera negotia ita & circa Libros disponere potest. Status autem singuli de potestate gubernativa Imperii (quamvis cum subordinatione ad unum) gaudent; planè ut Episcopis in Ecclesia, ita his in Imperio (quod multam cum illa analogiam habet) pars sollicitudinis communis commissa est; hinc quod illis in suis dicecesibus, vid. Prop. III. id ipsum Statibus in suis Territoriis salvo jure Imperatoris denegari non potest.

SCHOL. 1. Plures Status Imperii cum non tantum Principes sed & Episcopi sint, utramque facultatem conjunctam habent.

SCHOL. 2. An per se, an per alios hæc Jura exercent, perinde est, dummodo eorum nomine & auctoritate fiat: Doctores privati Legem non faciunt.

SCHOL. 3. Scio, in aliquibus Regnis aliquibus temporibus totum negotium Librorum penes Ecclesie Commissarios fuisse; sed mihi hic non inquirendum, quid factum, sed quid circa prohibitionem Librorum justum sit: illud mox infra observabitur.

§. LXXVII.

Jus Libros prohibendi, & jus finem per prohibitionem intentum per media proportionata exequendi inter se connexa sunt, vi §. XLV. Prop. IV. & Schol. 2. item §. LXX. Quantum ergo quis Juris habet Libros prohibendi, tantum etiam se extendit Facultas ejus, adhibendi media ad finem perveniendi. Exinde fluit

PROPOSITIO VI. Superior Civitatis per temporalia, Ecclesiasticus insuper per spiritualia media finem prohibitionis sue urgere potest. Utrique enim finem suum congruè & proportionatè persequi justum est; ast fini temporali (hic enim à Superiore Civitatis tantum intenditur) media temporalia, spirituali etiam

etiam spiritualia proportionata & congrua sint; hinc illa primo, secundo etiam hæc ultima adhibendi Jus est.

COROL. Censura, affixio, confiscatio, combustio, impeditio inventionis aut cujuslibet divulgationis, retentionis &c. & civitati, & Ecclesiæ congrua sunt, vid §§. XXXIV. & XLI. pœnæ Spirituales autem v. g. excommunicatio soli Ecclesiæ, vid §§. XL. & XLI. hinc sequitur, has à Superiore Ecclesiæ tantum, illa ab utroque urgeri posse; leniora tamen violentioribus præferenda, violentiora verò, si illa inefficacia sunt, amplectenda esse, infra ostendetur, vid §. LIX.

§. LXXVIII.

Expositis nunc etiam iis, quæ de subjecto Juris Libros prohibendi servatis præscriptis limitibus dici potuerunt, restant pro conclusione hujus Sectionis, quæ ad ejusdem Juris exercitium spectant. Scio, alios ex eo, quod longè ante factum est, pro Jure illud faciendi semper mira cum arrogantia concludere; verum licet omnem vim huic argumento denegare non audeam, circa prohibitionem Librorum tamen illud adhibere nolui, certus, quòd, si ex ratione fortiori & de se sufficienti Libros justè prohiberi non ostenderem, nusquam illud concessum iri ex eo, quòd semper & multipliciter, & rigorosissimè prohibiti fuerint.

§. LXXIX.

Exercitium Juris Libros prohibendi vel est modus ille determinatus Librorum prohibitionem in actum deducendi, vel sunt ipsæ actiones, quibus Librorum prohibitiones fiunt. Si quis levia fortè credat, quæ desuper dici merentur, fateor illi, hoc Caput delicatissimum totius Dissertationis mihi visum esse, perpendenti, quòd à legitimo hujus Juris exercitio vigor aut contemptus dependeat, indèque veniens obligationis gradus

infra Sectione III. determinandus sit. In modo Libros prohibendi, non in ipso Juris usu tyrannidem se detexisse credunt multi: in incertitudine super id, quod prohibitum est, se relinqui queruntur alii; parum igitur, imò nihil omninò, me fecisse crederem pro Jure supra asserto, nisi & ejusdem actualem executionem pro modulo exponerem. Igitur primò in quibusdam observationibus id, quod ab antiquissimis temporibus usque ad nostra circa Libros periculosos dispositum fuit, recensero, exinde regulas quasdam subjiciam, ad quas (salvo tamen meliori) hujusmodi dispositiones fieri justum est. Sit igitur.

§. LXXX.

OBSERVATIO I.

Vix ceperant esse Libri, (a) & eorum jam aliquos communi saltem usui & lectioni subtraxit provida & sagax antiquitas, eundemque morem sequentibus etiam temporibus continuavit; sic enim jam Ægyptii Libros quosdam habebant, quos solis Antistitibus legere licebat (b): Hebræi Libros suos cabalisticos non nisi sapientibus legendos tradiderunt (c): Romani Libros Sybil-

(a) Vid. supra §. VI. Schol. 2. Item §§. VII. VIII.

(b) De hoc testatur Calasiris Sacerdos Ægyptius apud Heliodorum his verbis: *me dicente ea, quæ sciebam, & quæ de hoc flumine (Nilo) sacris Libris perscripta solis Antistitibus cognoscere & legere licet.*

(c) Vid. MORHOFF. polyhist. Litt. L. 1. c. 10. §. 23.

Sybillinos diligentissimè inclusos tenuerunt (*d*): primi Christiani Libros Mytheria fidei altiora continentes catechumenis absconderunt (*e*).

SCHOL. Hæc Librorum prohibitio eorum occultatio potius dicenda est; vid. §. XLII. sed una alteri valdè affinis est, finis antiquæ istius consuetudinis à fine nostræ prohibitionis subinde diversus erat, eoquod Sacerdotes Ægyptii scientias & Mytheria sua, quæ in Libris continebantur, plebi communicare nolebant, ut sibi majorem penes illam æstimationem conciliarent: Romani Libros Sybillinos veluti pretiosissima sua cœlia perdere, primi Christiani cæteros per sublimitatem Articulorum fidei à conversione deterreri timebant &c. Hinc ista de stricta prohibitione intelligi non possunt, interim si justum est omnis rei originem ab ovo repetere, hæc tanquam initia prohibitionis nostræ prodroma considerari merentur.

§. LXXXI.

OBSERVATIO II.

Subinde & Gentiles & Judæi ad Librorum combustionem jam progressi sunt; nam scimus, Scripta Protagoræ & Epicuri concremata esse apud Græcos (*f*): scimus rogo addicta volumina

K 2

na

(*d*) Vid. LACT. L. I. c. 6. ubi ait: *Sybilla Cumena Libri à Romanis occultantur, nec eos ab ullo nisi à Quindecimviris inspicere fas habent.*

(*e*) Vid. SCHELSTRATE de discipl. arcani.

(*f*) Vid. Cicero de Nat. Deorum L. I. & LACTANT. de ira Dei c. 9.

na Numæ à Senatu Romano (g): scimus Libros Legis combustos esse apud Syrios per Antiochum Epiphanem; (b) pluraque alia ejusmodi exempla suppeditant illorum temporum & gentium historiæ (i); & hæ combustiones Librorum prohibitionibus nostris æquivalabant, quamvis positivæ leges publicæ scriptæ & expressæ desuper non habeantur.

§. LXXXII.

OBSERVATIO III.

Consuetudo Libros præcipuè Religioni obnoxios comburendi etiam in Ecclesiam Christianam introducta est (a); cùmque experirentur sacrati ejusdem Præsules, quantum malum concreditis sibi gregibus ex Librorum perversorum usu evenire possit, eorum Examen inter communia Conciliorum, quæ cessantibus persecutionibus frequenter celebrari cœperant, negotia reputatum est, ut communi consilio & auctoritate dijudicarentur; inde tot statuta Conciliorum Libros reprobantia (b),
quæ

(g) Vid. PLIN. L. 13. c. 13.

(b) Vid. L. 1. Mach. c. 1, v. 59.

(i) Apud BOEHMERUM J. E. P. L. V. Tit. VIII. de Hæret. §. 86. & seqq. apud Ligorium de prohib. Lib. ZAHLWEIN Princip. J. Eccl. q. IV. c. II. §. 5. de auth. S. P.

(a) Vid. Act. Apost. c. 19. v. 10. Item ALEXAND. ALEX. EUS. SOCRAT.

(b) Vid. Cap. Episcopus Dist. 37. & acta 1mò Concil. Carthag. ubi Libri Gentilium, 2dò Conc. Calcedon. ubi Libri Eutichetis, 3tò Ephesini, ubi Libri Nestorii, 4tò Conc. Nicæni I., ubi Libri Arii damnati sunt &c.

quæ ab Imperatoribus tanquam Advocatis Ecclesiæ confirmata, & hinc inde speciali adhuc Constitutione, aut etiam Librorum combustione roborata sunt (c).

SCHOL. Mirum videri non debet, in primitiva Ecclesia adeò frequentes & strictas Librorum prohibitiones nondum fuisse factas, eaque ferè unice Libros Religionem concernentes retigisse. Ratio primi est in eo, quòd nondum inventa Typographiâ, vid. sup. §. IX. multiplicatio Librorum valdè difficilis erat; Ratio alterius, quòd noviter introducta Religio Christiana quasi unicum, aut saltem principale objectum erat eorum, qui Libris occupantur.

§. LXXXIII.

OBSERVATIO IV.

Conciliis rariùs ac antea celebrari incipientibus, uti plura negotia in iis olim pertractari solita, ita & illud, quod prohibitionem Librorum pro objecto habet, à Conciliis hactenus pertractatum ad summos Pontifices devolurum est, à quibus ab initio in suo Consistorio emanatis inde pluribus Constitutionibus (d), exinde per inquisitores (e) & superadditam Congre-

K 3

gre-

(c) Vid. imò Const. Theodosii & Valentiniani ad An. 435. l. 6. Cod. de hæret. 2dò Const. Arcadii ad An. 398. relata in Lege 34. Cod. de hæret. 3tìò Conf. Constant, M. apud Socratem l. 1. c. 9. item SOZOM. l. 1. c. 21.

(d) Vid. VAN ESPEN. J. E. U. P. 1. c. 2. Item Dict. de Droit Canonique Art. Consistoire. Item BOEHMER. l. c.

(e) Vid. FLEURY Inst. J. C. P. III. c. IX. §. 6.

gregationem S. Officii (f) expeditum est; Jure tamen reliquorum, quibus id supra competere ostendi, (g) minimè dempto, quamvis ab his rariùs exercitum sit.

§. LXXXIV.

OBSERVATIO V.

Inventâ Sæc. XV. Typographiâ, vid. Schol. §. IX. renascens I eo tempore Studiorum & Litterarum amor Scriptores & Libros peperit infinitos, plurimi inter illos sine dubio reparandæ felicitatis nostræ, quantum ea per cognitiones nostras adaugeri potest, instrumenta fuerunt: horum ope humana ratio superdeplorata undique temporum præcedentium ignorantia & barbarie gloriosè triumphavit hætenus, attamen hæc ipsa tantorum bonorum origo, insimul occasio infinitorum erat malorum; felicissimum enim hujus temporis inventum non tantùm fertile ad propagandas cognitiones utiles remedium, sed & spargendarum hæresum, alendorum vitiorum, omniumque monstrifarum intellectûs humani opinionum propagandarum adjumentum factum est ab iis, qui rebus optimis malè abutuntur (a). Cura igitur eorum, qui præerant, circa Libros augeri, Censores Librorum constitui, (b) Decreta Pontificum & Imperatorum pro-

(f) Vid. ESPEN. l. c. Cap. 3.

(g) Vid. Sup. §. LXX. & seqq.

(a) Historia Reformationis in Germania susceptæ per facta innumerabilia hujus testis est veritatis.

(b) Vid. Const. Conc. Lat. V. ad An. 1515.

prohibitiva multiplicari cæperunt, (c) ac cùm difficile fieret, omnes prohibitiones diversim factas cognoscere & retinere, Libri prohibiti certo quodam ordine redacti in unum, id est, Indices aut Catalogi eorum facti sunt; (d) illi verò, qui paucas tantum

CO-

(c) Vid. 1. mō Const. Leon. X. ad An. 1530. 2. dō Bulla Cœnæ Dom. per Hadrian. VI. & Clement. VII. & pro nostra Germania vid. Const. in Comitiiis Augustanis facta ad An. 1530. §. 58. & alia ad An. 1548. Tit. 34. Const. Spirens. ad An. 1570. §. 154. & seqq. plurésque alia in CRAMERS Nebenstunden 53ter Theil p. 139.

(d) Scio, jam ante hæc tempora Indicem quendam Librorum prohibitorum editum credi per GELASIVM I. ad An. 494. in Concilio Rom. I. referente sic Dist. 15. c. 3. Decret. Grat. hinc ejusdem jam supra in Observat. II. mentionem facere debuissim, ast quia supposititium eum existimat CAVE in hist. Litt. Script. Eccles. p. 289. eumque Libros improprie tantum prohibitos continere putat ESPENIVS J. E. U. P. I. C. IV. §. 2. & 3. hinc consultò ab ejus allegatione abstinui.

Primus ergo inter hujusmodi Catalogos memorandus est ille, quem publicavit Facultas Theologica Parisiensis An. 1551. (1).

ADNOTATIO. Catalogus iste tantummodò ut opus privatum Doctorum Galliaë considerandus est.

De altero jussu Philippi II. Regis Hispaniaë An. 1558. publicato testatur SARPI (2).

ADNOTATIO. Philippus hic tanquam Advocatus Ecclesiaë ejusdem Decreta prævia sed dispersa jussit colligi, suaëque etiam auctoritate roboravit; attamen pro suo tantum Regno.

(1) Vid. l'histoire abrégée de la reformat. du Pay-Bas. tom. I. pag. 197.

(2) Fra PAOLO SARPI la Storia di Concilio di Trento. lib. VI.

cognitiones periculosas in se continebant, de cætero tamen utiles esse poterant, expurgati sunt, unde Index expurgatorius Originem habet. (e)

§. LXXXV.

*** Tertium ad Philippi II. Exemplum confici curavit Paulus IV. per inquisitores Romanos S. Officii, & publicavit An. 1559. (3).

ADNOTATIO. Catalogus Pauli IV. ob adjectas nimis rigorosas quasdam Censuras saltem ex toto receptus non fuit, & per subsequentem Indicem Trid. absorptus est.

**** Quartus ex Commissione Concilii Tridentini, & jubente Pio IV. confectus & publicatus est paulo post Concil. Trid. dictus communiter Index Concilii Tridentini. (4).

ADNOTATIO. Commissio conficiendi novi Catalogi Patribus Concilii ipsis data fuerat; sed cum hi post habitas quasdam Consultationes ex rationibus à Fra Paulo loco cit. allatis non possent convenire, ac insuper Negotiis gravioribus à longiori discussione impedirentur, Summo Pontifici res tradita est; Catalogus tamen ab eo confectus nec à Concilio approbatus, nec ejus auctoritate, multò minùs ubique promulgatus est, neque de receptione saltem universali ejus sufficienter constat.

(e) Duplicis Catalogi expurgatorii mentionem facit BOEHMERUS quorum alter jussu Ducis de Alba per Conventum Theologorum in Belgio, alter Romæ à Magistro sacri Palatii Joanne Maria Brasichellano publicatus est, & in Hispania postmodum augmentatus (5).

ADNOTATIO. Etiam hæc nonnisi opera privatorum erant, & maximè Censoribus Librorum destinata & utilia.

(3) Vid. SARPI loco citato.

(4) Vid. SARPI loc. cit.

(5) L. V. Tit. VII. de Hæret. p. 98.

§. LXXXV.

OBSERVATIO VI.

Omnis Catalogus Librorum prohibitorum eo ipso ferè tempore, quo finitur, incompletus esse incipit, nisi fortè pruritus scribendi cum ipso finiatur; quàm parùm enim bonum triticum absque zizania, tam parùm diversissima intellectus humani germina pronascuntur, quin bonis vitiosa, adeoque noviter prohibenda se immisceant. Inde memoratis §. præcedente Catalogis paulo post promulgationem eorum id ipsum accidit. Sixtus V. igitur, ut huic defectui subveniret, Congregationi S. Officii, à qua cura Librorum, in Ecclesia saltem, potissimum hæctenus habita fuit, novam Congregationem subsidariam Indicis dictam substituit (a), quæ cum Cardinales S. Officii cæteris Ecclesiæ Negotiis impedirentur, Negotio Librorum unice incumbere. Per hanc ergo prædicti Pontificis jussu Catalogus sic dictus Trident. auctus, ac postea Clementis VIII. jussu recognitus & Venetiis publicatus An. 1597. postea verò sub Innocentio XI. noviter editus usque ad An. 1687. productus est, eique appendix adjecta ad An. 1704. (b) Novam

L il.

(a) Vid. ESPEN. de Congreg. Indicis L. supra cit.

(b) Vid. BOEHMERUS l. cit. §. 97.

ADNOTATIO. Multùm sollicitus fui in investiganda veritate quæstionum, an & quomodò ipsi hi ultimi Catalogi summorum Pontificum, & eorum additamenta publicata sint in Germania, quod ex eo præcipuè Sectionis tertiæ Caput de Obligatione nobis hodie

illius editionem cum variis additamentis habemus illam sub Benedicto XIV. factam (c). Imperantes etiam Germaniæ nostræ, Negotium Librorum prohibitionem concernens majori sollicitudine nunc ipsi curare ceperunt per Fiscalem Imperii, & speciales Commissiones, Viennensem & Francofurtensem, quæ hodie adhuc supersunt (d). Plures ordinationes & prohibitiones particulares vix non in singulis Germaniæ Territoriis factas esse, dubio caret: aliquas earum recenset BOEHMERUS; (e)

diè incumbente, determinandum sit; sed si (quod visum est) licet aperire, fateor, me in anxia quâdam incertitudine desuper relictum esse, promulgationem expressam publicâ auctoritate factam non inveni, & quàm difficile est tacitam, quæ fit per receptionem, probare.

(c) Editio Romana in 8vo, novissima est de an. 1764.

ADNOTATIO. Circa hunc ejusque augmenta nullam nobis legitimam intimationem factam esse, dubio caret, & tempus post ejus editionem elapsum brevius est, quàm ut exinde tacita ejus receptio probari possit.

(d) Vid. varii Recessus Imperii collecti à L. B. de CRAMER *Westlische Nebenstunden* pte 53. pag. 139. & Capit. *Cæsar. Art. 2. §. 7.*

ADNOTATIO. Dum putat L. B. de CRAMER per duplicis Commissionis ordinationem sufficienter prospectum esse Germaniæ circa Negotium Librorum, de Libris profanis loquatur necesse est. Nam quoad eos, qui Religionem & rem Ecclesiasticam concernunt, ne sic quidem adæquatam parari medelam, facile advertere licet; adhæc stante etiam toto laudati perillustris Autoris supposito, variæ tamen se exserunt circumstantiæ, quæ efficacem eventum sperare haud sinunt, dum invehendis, vendendis & legendis Libris multifariam nocivis firmus & promptus obex non ponitur.

(e) verum has omnes enarrare nimis prolixum & superfluum foret; quaedam ex constitutionibus pro patria nostra videantur (f).

§. LXXXVI.

Factis hisce observationibus credent forte nonnulli, me ad praxeos observatae crisi processurum esse; sed quem demum fructum exinde sperare liceret? si etiam circa quorundam Librorum prohibitionem excessus quidam (quod tamen demonstratu mihi saltem nimis difficile est) irrepsert, exinde nec ipsum jus prohibendi infringitur, nec etiam obligationem nostram inde solvi vel firmari ex infra dicendis elucescet.

Interim per hoc minimè dictum volo, quòd ex omnibus recensitis legibus obligatio nostra jam certa sit, aliis rationibus quæ in paucis annotationibus supra adjectis continentur, evincam, eas non omnes aut semper nos tenuisse, aut tenere hodie. Cæterum Regulas quasdam generales subjiciendas promisi, ad quas prohibitiones Librorum imposterum dirigi justum esset. Hinc fit

§. LXXXVII.

REGULA I. Prohibitio Librorum non fiat, nisi ex vera necessitate vel utilitate præponderante.

Cum enim nulla Lex, eo quod hominis Libertatem Naturam sibi debitam restringat, sine ratione sufficiente fieri debeat, & hoc quidem minùs, si ex Libertatis nostræ usu insigne bonum

L 2

num

(e) Vid. BOEHMER loco citato.

(f) Mand. de 22. Febr. 1671. Instruct. Decan. rur. de 26. Mart. 1691. §. XXXIX. Instructio Parochorum de eod. dato §. XL. Decret. de 17. Maji 1751. &c.

num consequi possimus, id ipsum etiam de Legibus prohibito-
riis justum est, sed pro Justitia prohibitionum circa Libros fa-
ctorum aliam rationem invenire non possumus, nisi periculum
damni avertendum, id est necessitatem, vid. §. LVI. vel bonum
promovendum, id est utilitatem; Principium tyrannicum enim;
Stat pro ratione voluntas: refutatione non indiget. Cùm insu-
per his absentibus insigni bono, nempe communicatione bona-
rum cognitionum alterius priventur multi, consequens est, pro-
hibitiones has non esse faciendas, nisi ex necessitate vel utilitate.
Falsa necessitas nulla necessitas, & utilitas, quam majoris boni
amissione debemus redimere, nulla utilitas; igitur illa vera, hæc
præponderans esse debet.

COROL. Libri igitur veritates adhuc obscuras quæstiones
nondum decisas, opiniones licet controversas, licet opinionibus
Censuræ contrarias, ex capite necessitatis prohibendi non sunt;
& prohibitio Librorum adhuc multum defectuosorum, si me-
liores circa veritates in iis contentas nondum darentur, in utilitate
cerebrina se fundaret.

SCHOL. Utrique facilius est, Regulam generalem statuere,
quàm ad Casus particulares eam applicare, sicque veram ne-
cessitatem & præponderantis utilitatis gradum justè determinare.
Ast hoc non meum, sed societatis ad hunc finem erigendæ, vid.
Reg. V. officium erit.

§. LXXXVIII.

REGULA II. In prohibitione Librorum vitanda est laxitas &
nimius rigor.

Laxi esse dicimur, & quidem circa Libros, si ea, quæ pra-
denter creduntur esse mala, pro bonis, illicita pro licitis, falsa
pro

pro veris assumamus, aut toleremus: nimis rigidi verò, si per immaturam crisin damna ex innocuis violenter extrahamus, si verba in Libris contenta duplici sensu exponibilia ad pejorem detorqueamus, si ibi Monstra, Hæreses, Scandala &c. timeamus, & quæramus, ubi non sunt. Hinc in primo casu per defectum, in altero per excessum panditur via injustitiæ: in primo quidem per defectum; cum enim per laxitatem tacitè ut innocua approbentur, quæ ex majori fundamento judicantur esse perversa, omnes simul actiones huic approbationi innixæ ut innocuæ approbantur, sicque illi, quorum officium est cæterorum mala per Libros possibilia impedire, ad ea concurrunt, omniumque peccatorum inde sequentium correi sunt: in altero casu verò per zelum indiscretum, cui sæpissimè annexus est amor proprius, plus malitiæ tribuitur Libro, quàm illi reverà inest, non tantum subsidium perfectionis nostræ per ejus prohibitionem aufertur, sed & auctores, editores, mercatores injustum bonæ famæ, licitæ utilitatis, sæpè necessariæ sustentationis insigne decrementum patiuntur. Sed manifestum est, hæc omnia sollicitè præcavenda esse, hinc & clarum, laxitatem & rigorem in Librorum prohibitionem vitandum esse.

§. LXXXIX.

REGULA III. Prohibitio Librorum non debet esse præcipitata, sed tamen prompta.

Prima pars hujus Regulæ in executione duarum præcedentium auxiliatrix est, unde ejus valor ex veritate priorum ostenditur; quomodo enim cognoscent judices Librorum, utrum

vera necessitas aut præponderans utilitas adsit, quæ Librum prohiberi jubeat; aut quomodo laxitatis & rigoris duo extrema evitabunt, nisi prius maturo examine omnia discusserint, quæ damnanda vel approbanda sunt, nisi ad omnes circumstantias attentè reflexerint? pari facilitate decipimur, siue intuitu solius tituli speciosi, siue cursoriâ perlustratione Libri pretium ejus æstimemus: Nec nomen Auctoris aut editoris jam cognitum, nec locus editionis (quamvis hinc inde suspicionem fundent, vid. §. LXVI. & LXVIII.) ad judicium de Libro ferendum sufficient, in casu præcipitantia autem plus considerari nequit (aliâs præcipitantia non erit) hæc ergo sollicitè declinanda.

Secunda pars filia est Regulæ prudentiæ generalis longissimâ Experimentiâ firmatæ: quod nempe obvieniendum malo, serò medicina paretur; at enim si hoc unquam verum, circa Libros indubitatum est: Ad quid prohibitio, si Libri usus jam factus sit communis, si cognitiones perversæ, propter quas merentur prohiberi, ignem jam accenderunt? si curiosi, & usque eò curiosi, ut sudantia adhuc impressa avidissimè perlegant, venenum jam suxerint, quis medebitur? scio etiam longè dilatum remedium pro paucis saltem adhibendum esse, sed cæteris damnum difficulter reparabile est; ut igitur præcaveatur, prohibitio prompta esse debet.

COROL. Prohibitio impressionis, aut, si hæc impediri nequit, venditionis, invectionis novæ in statum nostrum, facilius est quam solennis Libri affixio, & promptius fieri potest, hinc reliquis semper præferenda.

§. XC.

REGULA IV. Prohibitio Librorum non sit nimis vaga, sed circa objectum (quantum fieri potest) determinatum.

Determinari objectum legis dicimus, si tot signa ejus characteristicam nobis proponuntur, quot necessaria sunt, ad illud ab aliis discernendum, sicque cognoscendum, illud esse A. esse B. &c. Objectum igitur legis prohibitive Librorum tunc determinatum est, si tot signa eorum characteristicam habemus, per quæ in notitiam venire possumus, hos, non alios Libros esse prohibitos. Ponamus jam ex lege prohibitive quadam hæc cognosci non posse, quod necessariò fit, si relinquat indeterminatum objectum suum, cessabit hinc omnis legis effectus, ignorantem enim obligatio ex lege impossibilis est, & tamen ex dicta lege ignorans manebit omnis; in vanum ergo tales leges feruntur, utpote quarum inefficacia certò prævidetur. Hoc ut impediatur, objectum prohibitionis strictè determinandum.

SCHOL. Determinatio Librorum in genere, specie, & numero fieri potest: determinatio generica esset in hac v. g. Lege: Libri perversi prohibiti sunt; determinatio specifica in ista: Libri hæretici, obscæni, &c. prohibiti sunt; numerica verò in sequenti: Liber A. vel B, v. g. Machiavelli Princeps, le Poème sur la Religion naturelle &c. prohibitus esto. Si cui ultimam hanc determinationem in specie infamam factam appellare libuerit, mihi perinde erit. De hac autem intelligenda sunt, quæ in Regula dixi; quis enim ex Lege prima aut secunda divinabit, à quibus sibi Libris abstinendum sit, vel ommittere debet usum omnium, aut ei inquirere licebit, maline sint vel non, utrum ad Classem hæreticorum aut obscænorum &c. pertineant? Si
ve.

velis ex relatione aliorum hoc discendum esse, renuit animus & ratio, scriptoris novellarum, aut cujuscunque Doctoris privati mentem desuper pro Lege habere; Superior, qui tanquam Juxdex & Legislator, agnoscitur, clarè & determinatè loquatur, si obedientiam desideret.

§. XCI.

REGULA V. Prohibitio Librorum fieri debet per societatem virorum in omni genere scientiarum versatorum, prudentium, impartialium & liberorum à falsis præjudiciis.

Nam in superabundanti sæculi nostri scribacissimi Librorum copia, etiam in statu non adè diffuso impossibile est, uni aut paucis tantùm, nociva ab utilibus fecernere, expositionem & invectionem infectarum mercium etiam tardè impedire; plures ergo necessarii sunt, quorum finis unus eos socios esse jubeat, sique hæc societas ejusmodi membris constet, qui licèt non singuli, (hoc enim pro brevitate vitæ & virium humanarum impossibile est) cuncti tamen in omni scientiarum genere versati sint, singulis sua portio negotii pro facultate, quâ pollent, distribui poterit, & si insuper in eorum constitutione respiciatur ad eorum prudentiam, impartialitatem, & libertatem à falsis præjudiciis, sperare licebit, eos non nisi ex vera necessitate & utilitate præponderante, vid. Reg. I. ad prohibitionem quancunque processuros esse: hi seposito omni respectu humano impia ex Laxitate non tolerabunt, sed & Limites charitatis nimio rigore non excedent: vid. Reg. II. hi nec præcipitantes nec tardi erunt, vid. Reg. III. & cum sufficienti authoritate instructi sint, non

non erit necesse ultra eorum determinationem adhuc aliam inquirere.

SCHOL. 1. Distinctio statûs in assumptione societatis hujus nulla faciendâ est, opinio enim, quòd tota Eruditio penes Clerum resideat, jam diu antiquata est. Ad hæc non solæ rationes Religionis, sed & illæ, quæ Rempublicam profanam concernunt, ex supra dictis sufficientes sunt ad Libros prohibendos. Sæcularia ergo sæcularibus, cætera Ecclesiasticis committenda; cùmque communiter mixta esse soleant, utriusque mutuo se consilio adjuvabunt, ne uni aut alteri parti præjudicium fiat.

SCHOL. 2. Peregrinus ille sit in re litteraria, & illuminatissimis nostris temporibus superbè invidiosus, qui constitutionem hujusmodi societatis impossibilem aut nimis difficilem putet ex defectu subjectorum: insigniter myops, qui eam superfluum credat, postquam sequelas ex Libris possibiles consideravit.

SCHOL. 3. Non à quovis Superiore hujusmodi societatem erigendam esse ultrò patet, cùm sibi receptione Legum peregrinarum statuum vicinorum prospicere possit, dummodo eas seligat, quæ subditis suis admensuratae sunt.

§. XCII.

REGULA VI. Prohibitione Librorum factâ, ejus executio fiat per media proportionata & sufficientia.

Si unquam oportet Principis voluntatem esse efficacem, id in prohibitionibus potissimum obtinere debet, quippe quòd hæc nunquam sine ratione sufficienti fieri possint; hanc autem circa Libros reperiri ex funestis eorundem effectibus ostendi supra §. LVI. & seqq. Igitur voluntatem Superioris circa prohibi-

tionem Librorum oportet esse efficacem; quodsi verò experimur, eam non rarò negligi, Libros prohibendos noviter imprimi, prohibitos facillimè in quodcunque Territorium invehi, plures promiscuè vendi, venditos sine scrupulis legi &c. nisi media his omnibus proportionata & sufficientia opponantur, consequens est, quod & ista adhibenda sint; ne in vanum lex facta esse videatur.

SCHOL. Utrum hoc illudve medium in datis circumstantiis proportionatum sit & sufficiens, societati ad id institutæ, vid. §. præced. determinandum erit; in genere autem librorum impressioni primò, hæc si facta, saltem divulgationi, sique extranei sint, invectioni eorum obveniendum est, & quidem etiam sub comminatione pænæ, confiscationis, pecuniariæ, combustionis, ac demum excommunicationis; quamvis hæc ultima hodie cautè & rarò adhibenda.

§. XCIII.

Utrum praxis hodierna circa Libros prohibendos datis Regulis conformis sit, de hoc judicent alii magis illuminati; hoc unum mihi notum est, & dicere sufficit, plures desuper querelas fieri à nonnullis; alii enim Censores & Judices ad id constitutos nimii rigoris imò tyrannidis, alii laxitatis, alii partialitatis, alii præjudiciorum, alii defectûs in requisita Eruditione accusant; alii ob leges sibi nimis vagè & indeterminatè positas queruntur, se in incertitudine & scrupulis relinqui &c. Verùm hæc fusiùs examinare non expedit; & quid si fundatas esse has querelas luce clarâ ostenderem, Jus Libros prohibendi inde non infringitur, semper pervenietur ad illam Regulam prudentiæ à Doctissimo FLEURY circa plures in Ecclesia introductas con-

consuetudines toties repetitam: *Tollatur abusus maneat usus*; hinc sufficet mihi, si eos, quibus hoc officium incumbit, ad feriam hujus attentionem permovere potuerim, sublatio abusuum, si qui subsint, fortè ultra sequetur. Atque hæc omnia sunt, quæ de Jure Librorum prohibitionem concernente exponere volui. Restant nunc ea, quæ obligationem pro diversis circumstantiis inde resultantem concernunt, hæc ostendet

SECTIO III.

DE OBLIGATIONE EX PROHIBITIONE LIBRORUM POSITIVA RESULTANTE.

§. XCIV.

Obligatio est necessitas agendi moralis (a); agere autem dicimur vel committendo vel omittendo (d), hinc vi obligationis necessitatur ad aliquid committendum, & est obligatio affirmativa, vel ad aliquid omittendum, & est obligatio negativa: Illa ex legibus præceptivis: hæc ex prohibitivis venit; hinc obligatio ex prohibitione Librorum veniens est obligatio negativa, sive necessitas, aliquid circa Libros omittendi.

M 2

§. XCV.

(a) Vid. BAUMGARTEN *Initia Philosophiæ practicæ* Sect. 1. c. 1. §. 10. & seq. & NETTELBLADT *Syst. Jurispr. posit.* Tom. 1. Sect. 1. Tit. 1. §. 21.

(b) Vid. WOLFF. *Syst. Juris Nat.* part. 1. c. 1. §. 2.